

ЖАС ЛЕНИНШИ

Газета 1991 жыл 13 февральдан шыға бастады.

◆ ОЗБЕКСТАН ЛКСМ ҚАРАҚАЛПАҚСТАНОВКОМЫНЫҢ ОРГАНЫ ◆ БАҒАСЫ 2 ТИИИН

СТУДЕНТ ОТЯДЛАРЫНЫҢ ОБЛАСТЫЛЫҚ СЛЕТЫНА ҚАТНАСЫУШЫЛАРДЫҢ АВТОНОМИЯЛЫ РЕСПУБЛИКА ОҚУ ОРЫНЛАРЫНЫҢ СТУДЕНТТЕРИНЕ ХӘМ ОҚУШЫЛАРЫНА, СТУДЕНТЛИК ОТЯД ХӘРЕКЕТИНЕ БИИТӨРҮА ҚАРАМАИТУҒЫН АДАМЛАРҒА

ҮНДЕҮИ

Биздің республикамыздағы хәм елимиздегі экономикалық және саясий жағдайды, биздің автономиялы республикамыздағы қызын экологиялық жағдайды есапқа ала отырып, студентлик отрядлардың областыйлық слеты Нөкис мәмлекетлик университетинин студенттерине хәм автономиялы республиканың орта арнаулы оқу орындарының оқушыларына мүржәт етеди:

1. Автономиялы республикада қызын экологиялық жағдайдың пайда болуына байланысты 1990 жылдың мийнет семестри уақтында барлық студент отрядларында Аралдың жәрдем фондына ығалды мийнет Күни откериүди усынымыз.

2. Автономиялы республика мийнеткерлеринин қахармалық жауынгерлик хәм мийнет дияқын хұрметлеу ретинде 1990 жылдың мийнет семестринде хәм келеси жылдарда тарийхый және мәдениет естеликтерин қорғау бойынша ығалды мийнет күилери откериүсин.

3. Қарақалпақстан областыйлық XXXIII комсомол конференциясында Нөкис мәмлекетлик университетинин студенттеринин усынысы бойынша Афғанстан жеринде пабыт болған интернационалист жауынгерлердин естелигин мәңгилеу етиү ушын Нөкис мәмлекетлик университетинин базасында қалыс мийнет отряды дүзилсин хәм ислеп табылған қаржылар интернационалист жауынгерлерге мемориал салыу фондына откериүсин.

4. Осиң киятырған әуладты идеялы өдеп-иқрамлылыққа тәрбиялау мақсетинде студент отрядларының болажақ жауынгерлерин Хожел районның № 1 балалар үйин дәуендерликке алыу хәм студент отрядлары менен балалар үйи арасында өз-ара байланысты рауажландыру усыныслсын.

5. Оқу орындарының өзгешелигин есапқа алып хәм таңлап алынған қанигеликти терең үйрену мақсетинде студентлердин ийиний өндирислик отрядлары дүзилсин.

6. Областылық комсомол комитетинин студент отрядларының областыйлық штабы хәм оқу орындарының комсомол комитетлерини миллетлер аралық қатнасықларды және дослық байланысларды жақсылау мақсетинде Хорезм областыйлық хәм Қарақалпақстан АССР ның оқу орындарының студенттеринен хәм оқушыларынан студентлик интернационаллық отряд дүзиу мәселесин қарап шықсын.

7. Областылық комсомол комитетинин студент отрядларының областыйлық штабы хәм оқу орындарының комсомол комитетлерини студент отрядларының патриотлық хәрекетинде студентлер менен оқушылар арасындағы байланысларды рауажландыру мақсетинде Нөкис мәмлекетлик университетинин студенттеринен хәм автономиялы республиканың орта арнаулы оқу орындарының оқушыларынан құрама отряд дүзиу мүмкиншилигин қарап шықсын.

8. Озбекстан Компартиясының областыйлық комитетинен, Қарақалпақстан АССР Жоқарғы Советинин Президиумынан хәм Министрлер Советинен гүзги жыйын-терим жумыслары дәуиринде студентлер ушын биргеликте турақ жай-түрмес жағдайларын дүзиу ушын автономиялы республиканың хәр бир хожалығында атыз шертеклерин салыу етиүсин.

Арал теңизин тиклеу бойынша келисимге қол қойылды

НАИРОВИ. 26 январь. ТАСС тың хабаршысы Юрий Герасимов хабарлайды. Бүгін бул жерде Бирлескен Миллетлер Шөлкеминин қоршаған орталық программасы бойынша штаб квартирасында қоршаған орталық программасы — (ЮНЕП) пенен СССР арасында Арал теңизин тиклеу бойынша бирликтеги илажлар ҳаққын да келисимге қол қойылды. ЮНЕП тик атқарыушы директоры Мустафо Толба хәм СССР Сыртқы ислер министринин орынбасары В. Ф. Петровский қол қойған хужжетте Арал теңизин бассейниндеги қоршаған орталықты тиклеу мақсетинде әмелге асырылатуғын анық ислер режесин ислеп шығу нәзерде тутылады. Бул уазылпағы шешиү ушын сырт елди қанигелер, СССР Илимлер академиясы география институтының хызметкерлерин хәм жақын да дүзилген Арал теңизини жағдайының көлемин анықлау, оны жеңип өтиү хәм бирден-бир хәрекет про-

граммасына айландыру бойынша альтернатив усыларды белгилеп алыу көзде тутылған. Бүгін қол қойылған келисим бул уазылпаға сай түседи.

1960 жылдан 1987 жылға шекем теңиз қадди 12,9 метр төменледи, майданы 40 процент, көлеми 66 процент қысқарды. СССР Жоқарғы Советинин 1989 жыл 3 декабрьдеги «Мәмлекетти экологиялық сауалтыу дың кешитириүге болмайтуғын илажлары ҳаққындағы» қарарында сырт ел алымлары хәм қанигелерин тартып, Арал бойы төбийи орталығын тиклеу концепциясын ислеп шығуға конкурс өткериү усынысы айтылған еди. Бүгін қол қойылған келисим әне усы уазылпаға сай түседи.

Жойбар райондағы ауқалды ведомстводан тысқары өз бетинше экология экспертизасынан өткериү, еки жыл ишине Аралдың теңизини қорғау хәм бул салада сырт елде арттырылған ең жаңсы тажирйбелерден ЮНЕП мүм

киншиликтери арқалы пайдаланыу имканиятин береди.

М. Толбаның хужжетте қол қойылғаннан соң айтқандарына қарағанда, ЮНЕП Арал жойбары, ЮНЕП пенен СССР дың дослапки бирликтеги жойбары халық аралық дәрежеде қызын экология машқалаларын шешиү үлгисин болыу ушын бар күшин сарплайды. Оны әмелге асыру нәтижелери бойынша рауажланып атырған мәмлекетлер үәкиллери ушын оқу курслары шөлкемлестириледи. Жойбар, сондай-ақ дүньядағы басқа су бассейнеринен ақылға муапық пайдаланыу хәм оларды қорғау бойынша әмелии хужжетлерди таярлау мүмкиншилигинде туўдырады. СССР Сыртқы ислер министринин орынбасары усы жойбар— совет басшылығы алға қойған жаңа экологиялық пикир журғизуин концепциясын жүзеге шығарыудың, халық аралық дәрежеде қоршаған орталықты сақлаудың шиеленискен проблемаларын илажы барынша тезирек шешиудин айқын мысалы хәм үлгисин деп атап өтти. В. Ф. Петровский халық аралық да ЮНЕП қанигелери қатнасыуындағы мәселени де шешиу нәзерде тутылып отырганын билдирди.

Бизин кандидатымыз

Гәүхәр
Жаббарова

Гүлстан сайлау округи бойынша ҚҚАССР халық депутатлығына кандидатлыққа дизимге алынды.

Г. Жаббарова 1959 жылы Төрткүл қаласында туылған. ВЛКСМ азасы, өзбек қызы. 1986 жылы Толстой атындағы орта мектепти биткери, сол жылы Төрткүлдеги ауыл хожалық техникумының бухгалтерини бөлмине оқуға кирди. Техникумды 1988 жылы табысты тамамлаған ол. Төрткүлдеги жип ийирин-тоқу фабрикасына өлиеп алыушы болып хызметке араласты. Ол жәмийетлик жумысларға актив қатнасады. Цех комсомол шөлкеминин секретары. Г. Жаббарова депутатлыққа кандидат етип дизимге алынған күннен баслап ақ фабрика дирекциясы, жәмийетлик шөлкемлердин аздалары, кәсиплеслери болған комсомол-жаслар менен депутат болып сайланған жағдайда қандай мәселелерди шешиу кереклиги ҳаққында ойласықлар иследи. Гәүхәр өз сайлаушылары алдына мынадай платформа ларды қойып отыр:

Баста айтып өткенимиздей комсомолдың абыройын көтерну бойынша исленетуғын жумысларға актив қатнасу:

— район орайынан Афғанстанда қаза болған жауынгер-интернационалистлерге ескерткишлер орналастыруға ерисну;

— фабрикада ислеуши жасларды турақ жай менен төмийин етиүди шешиу;

— фабрика асханасының ауқатларын арзан бағаға түсирну мақсетинде асхананы рабочийларлы төмийинлеу бөлмине өткериу;

— фабрика жаслары арасында көркем хәуескерликти рауажландыру мақсетинде хәзирги заман эстрадалық саз әсбаплары комплексин алыуға ерисну;

— фабрика транспортларын жанар май менен төмийинлеу ушын ҚҚАССР Министрлер Советинен фонд алыуға ерисну;

— район территориясында қызлардың өзине жаны қаслық етиудин, яғний өзин-өзи өртеудин тийкаргы себеплерин анықлау хәм оны болдырмау ушын қайал-қызлар совети менен тығыз жумыс алып барыу;

Мине булар Гәүхәрдың сайлау алды баслы платформасы. Депутат хәмме уақыт халық пенен бирге, халықтың жырын жырлап, тилек усынысларын жоқарғы органдар алдына жеткерип орындаушы. Депутат болып сайланған жағдайында Гәүхәр күнделик турмыста ушырасып қалатуын шешилуи тийис машқалаларди тикелей араласып шешиуди мақсет етип отыр. Биз жас рабочийлар үәкили, искер қыз Гәү-Жаббароваға Қарақалпақстан АССР халық депутатлығына сайлаулар уақтында ауылалары оған бир ауыздан дауыс береди деген үмйттемиз.

А. АББАЗОВ.

БИЗИН КАНДИДАТЛАРЫМЫЗ

Азат

Әбдимажитов

А. Әбдимажитов, 1957 жылы туылған, КПСС ағзасы, ӨзЛКСМ обкомының бірінші секретары, № 139 Қызыл әскер сайлау округы бойынша Қарақалпақстан АССР халық депутаты кандидаты етіп даярға алынған.

алмауы, мени қатты даңдандырады. Бұл мәселені шешуді ең бірінші орынға қоймақшымын. Водопровод пенен тәмийнәудің де барлық жолдарын налестіріу керек.

Анығын айтыуымыз керек, елде көпшілік сайлаушыларымыздың түсінгенінде депутат болып сайланған адам барлық берілген нақазларды сол уақыттың өзінде орындап таслауы тиіс деп ойлайды. Гейде бизің елімізде барлық нәрсе планлы түрде әмелге асырылатуғын, айырым мәселелерді шешіуге өздеріміздің қоржыны табыуымыз керектігін ұмытып қонымыз. Усы жердегі депутаттың ролі ол мұдамы халық пенен ойласып хәм халықтың атынан сөйлеп хәр қандай планластырыуда қәтелінлерге жол қойдырмауға, өз уақытында шешіліуі керек деген мәселелерді бәрқай етіуге себепші болуы тиіс.

Мәмлкетіміз тәрәпинен берілетуғын қаржыларды үнемлі хәм дұрыс пайдалануы зәрүр.

Мен ағымда туылған, ауылда өскенмен. Сонлықтан да ауылдың онда жасаушылардың машқалалары маған жақыннан таныс, мен тек ғана олардың ири баслысын айтып отырман.

Егерде сайлаушылар мени депутат етіп сайласа, олар менен ауылдың ақсақаллары, совхоз басшылары менен бірлесіп хәм ойласып бұл нақазларды сөзсіз орындауға өзімің жаслық жиге римді, билімімді, ұқыбымды жұмсайтуғыныма исендіргім келеді.

Айзада

Әбдисаламова

А. Әбдисаламова 1955 жылы туылған, партияда жоқ, Кегейли районның Бердақ атындағы орта мектебинің директоры, № 139 Қызыл әскер сайлау округы бойынша Қарақалпақстан АССР халық депутаты кандидаты етіп даярға алынған.

Мени Қарақалпақстан АССР халық депутатлығына ұсынған округ, яғни «Қызыл әскер» совхозы менің туылып өскен жерім. Солай екен мен бұл совхоздың қуанышына да, тәшүшіне де шерікпен. Оның хәр бір жетіскенлігі менің қуанышым, мақтанышым. Әлбетте, депутаттың кандидат болуы халықтың маған билдірген исенімі хәм үміті. Мен бұл үміт-исенімді үлкен жууалкершілігі пенеп қабыл алып, бірінші ретте халықтың турмыс абаданшылығын арттыруды, олардың мәдени хәм социаллық жағдайларын жақсылауға жәрдем етіуді өзіміңн ұазыйнам деп билемен.

«Қызыл әскер» совхозы ертерек жылдарда «қалақ» хожалықтардан болғанлығы себеплі мәдени-социаллық рауажланыудан артта қалып келді. Бирақ, соңғы үш-төрт жылдың ишінде, пахташылықтан әдеуір жетіскенліктерге еріскені менен де бұл та рауда елеулі өзгеріс болмағандығы өкінішті. Мысал үшін, елеге дейін совхоз орайында бірде клуб жоқ. Қыс айларында не менен шұғылланарын билейтуғын ауыл жасларын айтағанда, үлкен жыйналыстардың өзі мектепте өтеді. Бұл жағдай бүгінгі күннің талабынан қарағанда шынында да ашынарлы. Минен, жаағы клубтың қурылысы басланғып атыр, лийкін жүде босаң. Сондай-ақ совхозымызда оның орайынан басқа жерде бірде балалар бақшасы жоқ. Тийкаргы көсібім оқытушылық болғанлықтан балалар бақшасының балаларды мектепке таярлауда, олардың сана-сезімінің рауажланыуында қаншалық әҳміетлі екенін билемен. Қала берсе, ауыл хожалы-

ғында ислеуші ата-аналарға үйлерде қараусыз қалатұғын балалары қаншама артықман тәшүші болатұғынында билемен. Икәне бір ойыма алып жүрген мәселе бар. Ол ауыллар арасындағы телефон байланысы хәм қатнас жоллар мәселесі. Қыс айларында ауыл араларындағы шор батпақты жолларда жүріу мүмкін болмайды. Ал, тосыннан ауырып қалғанларға «тез жәрдем» шақырыу үшін телефон зәрүр емеспе?

Совхозымыз көлемінде 4 мектеп бар. Олардың бірде біреуі жаңа мектеп реформасының талаптарына сай жұмыс ислеуге жууап бермейді. Спорт залларының болмауы, класс жайларының жетіспеуі себепінен класстан тыс оқыулар, физкультура хәм спорт сабақтары кеуілге қонымлы өтілмейді. Бұл мәселелердің бәрі шынлап ойлануы талап етеді. Усы жерде айтып өтіуім керек, бизің совхозымыздың ортасынан Тахтакөпірге қарай үлкен газ хәм ауыз суы жоллары тартылып атыр. Бұл нәрселерден бизлерде пайдалануымыз тиіс. Хәш болмағанда совхоз орайынан, мектеп, балалар бақшасы, врачлық амбулаторияға тез арада тәбийғи газ әкелуі шешіу керек. Ал таза ауыз суы мәселесінің қаншалық зәрүрлігі болса хәммеге мәлім. Жап-салмалардағы суулар пүткіллей ишіуге жарамсыз. Хәтте жер астынан сорып шығарушы қранлардың өзінде де суулар бузылыса басалады. Демек, таза ауыз суы мәселесі ең баслы мәселе. Биз ауыллар араларына таза, ишіуге жарамлы суы шығатұғын орындарды тауып тас қудылар қазыуды жолға қойуымыз керек. Әлбетте бұлар совхоз басшылары менен бирлікте исленетұғын, шешіуге болатұғын мәселелер.

Егер мен депутат болып сайлансам, ең баста айтқанымдай, жоқарыдағы мәселелердің тез шешіліуіне, ис жүзінде әмелге асыуына ат салысаман.

ДЕПУТАТЛЫҚКА
КАНДИДАТ

Өзбекстан ССР Жоғарғы Советіне, Қарақалпақстан АССР Жоғарғы Советіне хәм жергілікті советлерге болатұғын сайлауларға таарлық жұмыстары республикамыздың барлық сайлау участкасында, сайлау округлерінде шөлкемлескенлік пенен жүргізіліп атыр. Сайлаушылар өзлерінің қәлеген адамдарын депутаттыққа кандидат етіп ұсынды. Олар даярға алынды. Солардың бири пайтахтымыздағы № 9 Куйбышев сайлау округінен Қарақалпақстан АССР халық депутатына кандидат етіп даярға алынған «ВЛКСМ ның ХХХ жыллығы» мектебинің мұғалімі Клара Борисовна Төресбаева. Ол мектепте 18 жылдан берлі жас әуладларға тәлім-тәрбия беріп киятыр.

СҮҮРЕТТЕ: К. В. Төресбаева мектеп оқыушылары арасында.

Ж. ЖАҚСЫМУРАТОВтың түсірген сүуреті.

Илимпаз жазушыға бағышланды

Илимпаз-жазыушы Камал Худайбергеновтың тууығанына 50 жыл толды. Усы сәнге байланысты республикамыздың мектептерінде, китапханаларда әдебиет кешелер өткеріліп атыр. Усындай әдебиет кеше пайтахтымыздағы «Қарақалпақстанның 40 жыллығы» орта мектебинің залында болды. Оған жазушылар, Өзбекстан ССР Илимлер Академиясы Қарақалпақстан филиалының Н. Дәуқараев атындағы тарих хәм тіл әдебиет институтының хызметкерлері, мектеп мұғалімдері, оқыушылар қатнасты.

Әдебиет кешесің филология илимлерінің кандидаты, ҚКАССР Жазушылар аударманың әдебиет консультанты Ә. Қонысбайев кирип сөз сөйлеп ашты. Буынан соң жыйналғанлар алдында Камал Худайбергеновтың

өмір жолы хәм илимий хызметі хақында филология илимлерінің кандидаты, доцент Қонысбай Камалов баянлама жасады.

Әдебиет кешесің филология илимлерінің докторлары С. Бахадырова, К. Мәмбетов, филология илимлерінің кандидаты Т. Мәмбетниязов, С. Нийетуллаев, Ж. Хошнйязов, шайырлардан С. Пиржанов, Т. Сәрсенбаев, Ж. Шамуратов атындағы музыкалық училищенің оқытушысы Ә. Мәмбетов хәм басқалар шығып сөйлеп Камал Худайбергенов (1940—1982 жыллар) хақында есте қалғанларын айтып берді. «Лирика хәм өмір», «Дәуір хәм парыз» атлы мийнеттерінің қарақалпақ әдебиет таныу илиминде қосылған бағалы мийнет екеніне тоқтады.

Х. САПАРОВ.

ОЛИМПИАДА ҚАЛАЙ ӨТКЕРИЛЕДИ?

Автономиялы республикамызда қарақалпақ тілінің мемлекеттік тіл статусына берілуін мектептерде қарақалпақ тілін бойынша оқытуға сапасын арттыруға үлкен жол ашып берді.

Соңғы екі жылда берлі оқытудың жүргізілетуғын мектептерде қарақалпақ тілін бойынша олимпиада өткеріліп, оған VIII, IX, X класс оқытушылары қатыспақта.

Бұл олимпиадалар рус мектептері оқытушыларының қарақалпақ тілін үйреніуге болған қызығушылығын сынаудан өткеріледі. Олимпиада қатысушылары өздерінің қарақалпақ тілінен алған білім хам көңілділері тийкарында пикирлесе алыу қобийлетлерін хам қарақалпақ тілін қай дорежеде тмелде билюін көзден өткеріледі.

Олимпиада төмендегі бас қышларда өткеріледі:

1-басқыш—класс оқытушыларының қатынасуында мектеп олимпиадасы.

2-басқыш—мектеп жеңімпазлары қатынасында район (қала) олимпиадасы.

3-басқыш—район (қала)

жеңімпазларының қатынасында (областылық) республикалық олимпиада февральда өткеріледі.

Автономиялы республикамыздың пайтахты Нөкисе мектеп оқытушыларының өткерілетуғын III тур олимпиадасына қатынасушы командалар саставы 6 адамнан ибарат болып, хәр бир класс тая тең мугдарда оқытушылар киргизіледі. Өткен жылғы олимпиада да 1 хам 2 орынға ийе болған жеңімпазлар команда саставына киргизилиуі мүмкин.

Командалардың басшылары рус мектептерінің қарақалпақ тілі мугаллимлеринен, районлық, қалалық халық билимлендиру бөлімлериндегі инспектор, методистлеринен таярланады.

Команда басшылары команда ағзаларын олимпиада өткерілетуғын орынға толық шөлкемлескен халда алып келиу, олимпиада дауамында барлық зәрүрлі ислерди шөлкемлестиріу хам олимпиада жарысы та-

мамланғаннан кейін команда ны шөлкемлескейлік пенен алып қайтыуға жууап береди. Республикалық олимпиадада қатынасушы командалар «Тилин билесен» елди билесен» мақал мазмунында (5 минутлық) қутлықлау сөз таярлап келеди.

Олимпиада барысында олимпиада қатынасушылары төмендегі жумысларды орындайды:

1. Жазба жумыс. Берілген сорауларға толық жууап беріу. Бунда оқытушылардың каллиграфиясы, сауатлылығын, пикирин жазбада дурыс жеткерип бере билюін есапқа алынып бақаланады. Жазба жумысқа 2 астрономиялық саат ажыратылады.

2. Таныс болмаған текст оқып беріу хам онын мазмунын сөйлеп беріу. Бунда оқытушылардың текстін көркем оқып билюін, сөзлерди дурыс айтыуы, текст мазмунын қай дорежеде түсинип, қайта айтып беріулері хам русша текст-

ті қарақалпақшаға, қарақалпақшаға теңағти русшаға аудары алыулары есапқа алынады.

3. Сұфретке қарап гүррп. Берілген сұфретте ислер сұфретленген, сұфрет темасы хам сюжетиниң мазмуны хакқында айтып беріу.

4. Жыл мусемилерин айтыу хам бир мусем хакқында гүррп. (өз мектебин, ауылын, районын, қалан хакқында гүррп) айтып беріу. «Класста», «Гастрономда», «Кино-театрда», «Стадионда», «Врач қабыллауында» хам басқа да темаларда гүррпдесіу өткеріу мүмкин.

4. Өзиниз сүйген шайыр (жазыушы) онын шығармалары хакқында айтып беріу. Ядқа қосық, монолог яки әдебий шығармадан үзинди айтып беріу. IX класста ең кемі—8 қатар, X класста 12, XI класста ең кемі—18 қатар қосық болуы тийис.

Олимпиада тапсырмаларының хәр бири 5 балл баға менен бақаланады. Аумақ тапсырмаларға таарланыу ушын хәр бир оқытушыға 5 минуттан уақыт беріледі хам жууап беріуде сол уақыт дөгеретинде өткеріледі.

Рус мектептері оқытушыларының қарақалпақ тілі бойынша өткерілетуғын олимпиада тапсырмалары еңи вариантта дүзилди.

1 вариант—рус мектептеринде оқып атырған рус оқытушылары ушын;

II вариант—рус мектептеринде оқып атырған қарақалпақ хам оған жақын тилде сөйлетуғын оқытушылар ушын.

Усы түрде олимпиада да 1 орынды ийелетген оқытушы жоқары оқыу орнына усы пән бойынша киріуине мүмкиншилик беріледі.

И. ҚАДИРОВ.

Қарақалпақстан АССР халық билимлендиру министрлигиниң методисти, Қарақалпақстанға мийнетин сипген мугаллим.

ШЕБЕР ТИГИУШИ

Егер жолыңыз түсіп Қарақалпақтағы «Арыухан» деп аталған турмыс жағынан хызмет көрсету үйиниң № 3 тигиушлер цехына барсаңыз, бұл орында киім тигиу машиналарының жағымлы сестин еситіуге болады. Тигиушлердиң барлық дыққаты алдындағы тигиу машинасына, пишилген киімлерге қаратылған. Ий-

не арқалы сабақтар тауар жийегинде ойнайды. Хамме өз иси менен бәт. Күнлик, айлық ис нормаларын зылты менен орындауға асығады.

Цехтағы усындай шебер тигиушлердиң бири Бийбижан Халмуратова. Онын усы цехта тигиушы болып ислеп атырғанына 10 жылдан асып баратыр. Соңнан

берлі онын қолынан талай киімлер тигилип қарыйдарлардың қолына барды. Өз исиен ықлас берген тигиушге қарыйдарлар талай мәртебе алғыслар айтты.

Х. САПАЕВ.

СҮҰРЕТТЕ: тигиуш Б. Халмуратова жумыс уақытында.

К. АЛЛИЯРОВТЫҢ түсирген сұфрети.

Табысқа талпынған қыз

Шолпан сол өзі жасап атырған «Россия» совхозындағы №11 кәсіп техникалық училищени 1986-жылы питкерип совхоздағы сүт-товар фермасына рабочий болып жумысқа орналасты. Бұл жердегі сауыншылардың мийнетине қайып қалып, тәсипи ететутын еди. Шолпанды сауыншылық кәсібине ийтермелегенде кәсіпкеселериниң мийнети шығар? Солай етип 1987-жылдан баслап өз алдына сыйыр алып сауыншылық кәсібине араласа баслады. Қызығушылығын ис болама, ол күнлер артқа қалып Шолпан тез уақыт ичинде алдыңғылар қатарында тилге алынды. Шолпаның сембасын ауыл адамлары шаруалар семьясы деп атайды. Өйткені оның әкесі

Аллашар Ериканов бир неше жыллардан берлі усы фермада маллар ушын отшоп таярлайтуғын механизмди басқарады. Ал анасы Сарыгул Пирманова болса қарауында 135 бас баспағы бар белгилі шолпан.

Шолпаның табыслары жаман емес. 1989-жылы өзіне бекитілген 21 сыйырдан сүт-сауыу бойынша мемлекеттік иланды 112 процент етип орындауға еристи, хам өткен жылы декабрь айында болып өткен районлық XI комсомол конференциясында оны областылық комсомол конференциясына делегат етип сайланды. Усыдай үлсипи мийнет ислеу менен бирге Нөкисеге ауыл хоналығы техникумының

ветеринария бөлімінде сырттан оқып атыр.

Сондай-ақ жәмийетлик жумысларға актив қатынасыды. Фермадағы басланғыш комсомол шөлкеминиң секретары.

Иәс сауыншы Шолпан Ериканова Нөкис районындағы «Россия» совхозының сүт-товар фермасында мине ұсылайынша минсиз хызмет етпекте. Сонлықтан да Шолпан өз құрдаслары арасында үлкен абыройға ийе. Ол жақында ғана болып өткен областылық комсомол конференциясынан жақсы тәсирлер алып қайтты. Буның баплығы да жумысты және де иделди ислеуине үлкен тәсирин тийгизбекте.

А. ЖОЛДАСОВА.

Соңғы почтадан
Бетке айтқанның айыбы жоқ

Мине, Өзбекстан ССР, Қарақалпақстан АССР халық депутатларын хам жергиликли советлерге депутатларды сайлау мапазы да өзиниң шешиуши басқышына кирди. Яғни, 18-февраль күни дауысқа қойылатуғын депутатлыққа талабанлардың толық дизини бүгін қолдарымызда. Өткен мен бұл дизинлерди оқып отырып үлкен ойға талдым. Неге дегенде кандидатлардың басым көпшилиги лауазымлы адамлар. Сондай-ақ сол хәмелдар талабанлардың көпшилигиниң дерлик альтернативи жоқ. Бұл демек олардың шартли түрде халық депутаты болып сайланатуғынлығын яки сайлануы тийис экенлигин билдирип тургандай. Өйтпегенде сондай округлерде депутатлыққа ылайықлы мийнет адамлары жоқ дейсиз бе?

Мен өзім қангелигим бойынша юристен. Халық депутатларынан құралату-

ғын жоқарғы советлер болса бұл, нызам актирини шығарушы мемлекетлик орган есапланады. Солай экен халық депутатларының арасында юристлер көптеп болуы керек. Тилекке қарсы, депутатлыққа талабанлардың дизинде юристлер оғада аз. Бұл да бир ойлаптарлық жағдай.

Дүрыс, демократия хам жариялылықты биз жақыннан бери үйренип, турмысымызға епгизип атырмыз. Көпшиликти ойға қалдырған жоқарыдағы жағдайларға соның ушын да жол қойылып атырған шығар хам алдағы уақытларда олай болмаса керек. Менің ендіги айтайын дегеним сайлаулар күни сайлаушылар үмтин ақлағандай, халықтың ылайықлы үкиллерине дауыс берейик. Себеби елимиздин, жәмийетимиздин, халықтың ертеңи тәғдири сол депутатлардың қолында болады.

Н. ӨТӘМБЕТОВ.
Нөкис қаласы. Юрист.

Нызам шықты, бирақ...

Хәр бир халықтың миллий бийбақа байлығы болған ана тили мақтанышы хам мәртебеси болуы тийис. Соның ушын да қарақалпақ тилине мемлекетлик тил дәрежесиниң берилиуін айрықша дыққатқа ылайық, қуғаншылы уақыа болды. Бирақ бұл нызам қабыл алынуы менен емес, ал ис жүзинде әмелге асырылуы менен ғана қанаатландырады. Өкпіншке бола, биз бұл нызамның айтарлықтай нәтижесин еле көре алмай атырмыз. Себеби, мәкемелердеги, айырым халыққа

хызмет көрсету орынарындағы жағдайларды айтпағанның өзінде, телевиденде, баспа сөз бетлеринде еле русша сөзлерди араластырып сөйлеу, жазуу бұрынғысынан дауам етип атыр. Жол бойларындағы ескертуші белгилер, мәкемелердеги атамалар, хәр қыйлы уранлар еле сол тұрысында тұрыпты. Мен олардың русша жазылғанына қарсы емеспен, бирақ нызам қабылланғаннан соң азда болса оның нәтижесин болуы керек ғой.

Ә. ӘБДИМУРАТОВ.

Кюска ашылса екен?

Хұрметли редакция! Билер «Қызкеткен» поселкасында жасаймыз. Бұл поселка еле құрылып, күн-күннен толысып атыр. Сол ушын да көбинесе газета-журналларымызды уақтынан кеш аламыз. Ал, хәзирги қайта құрыулар дәуириде адамлардың газет-журналларға болған қызығушылығының қандай экенин хәммеге мәлим. Бизлер олимизде жүз берип атырған өзгерислерди, жаңалықларды хәр күни оқып билип барғымыз келеди.

Бизиң отинишимиз хам тилегимиз: поселкадағы №12 хам №21 маршрутлардағы автобуслар тоқтайтуғын ГИС бәндиргениндеги дүканның қапталынан газета-журналлар сататуғын кюска ашылса екен? Усыған жәрдем беріуиңизди сөраймыз?

Бир топар жаслар атынан хат жоллаушы:
Венера ҚУДИЯРОВА.
Нөкис қаласы.

— Дмитрий, бул калай болды?

Луганович. — огада саңып, аз пикиринде туратугун, көң пейил адамлардан еди, оның ойында; егер адам судка түссө ол гүнакар, хүнишиң дурыслыгына гүман келтирүүге ызамлы рәуиште тең қағаз жүзинде гана болады, аңкат үстінде яки жеке гүрриңлесүүде бунык болуу мүмкин эмес.

— Бизлер сизни менен от бермедик, — деди ол өс-те-ақырын, — сонлыктан сизди сотламайды, түрмеге де отырғызбайды.

Олардың екеуи де; күйеуи де, хаялы да мениң көбирек аңкатты ишип-жеүме кеуил аударды, олардың қылуаларына қарап, мәселен, олардың бирге кофе қайнатқанына, бир-бирин ярым сөзден түсинуине бола, мен олар татыу хәм сыйласықлы жасайды, олар мийман келгенге қуанып отыр деген шешимге келдим. Түстен ке-

жағдайда, өтөнген алдында отырып чай иштин, жас-ана қызының уйқылап атырғанын тез-тезден барып көрип турды. Буннан кейин хәр сапары келгенімде мен Лугановичлердине барып жүрдим. Олар маған, мен оларға үйренип қалдым. Өдеттегіше, мен оларға өз адамымдай хабарламастан келетугын едим.

— Ким келди? — деген дауыс еситилди түпкирдеги бөлмеден, ол огада әжайып еди.

— Бул Павел Константинович, — деди хызметши хаял.

Анна Алексеевна гәшүиш толы кейинге сыртқа шыгып, мудары менен былай деп сарайтуғын еди:

— Не ушың сиз узақ уақыт болмадыңыз? Бир нәрсе болып қалған жоқ па?

Оның көз қарасы, маған қарай созған жип-жипшике, жүмсақ қоллары, оның үй көйлегі, шашын орауы, да-

хаялымыз енеуимиз сизим уйлауыңызды, бизлерден ала бериптиңиз отыныш ете-миз.

Ериван бундай да албырағанына қулақлары қып-қызыл болып кетеді. Бир мәртебе хаялы менен терезе алдында сыбырласып, мениң қасыма келди де, қулақлары қып-қызыл болып былай деди:

— Биз хаялымыз бенен бизлерден бул сауғаны алыуыңызды өтинип, соранамыз.

Ол жөн илдирип, портсигар хәм шырыпын берди; оның ушын мен оларға ауылдап атылған қус, май хәм гүл дәстесін жибердим. Хәққиятында да олардың екеуи де бардамлы адамлар еди. Дәстепки күнлері дус келген адамнан қарыс алдым, берсе болды ким екенін таңдағаным жоқ. Бирақта хеш бир күш мени Лугановичтен қарыс сорауға мәжбүрлей алмады. Ол хәққында айтыудын не керекі бар!

Мен бахытсыз едим. Үйде де, дүзде де, сарайда отырып та, мен ол хәққында ойладым, мен өзін жас, гөззал, ақыллы хаялдың құпия сырын биліуге талпындым, усындай бола тура ол неге ысқынсыз сол бир гаррыға (оның жасы қырықтан асып кеткен еди) күйеуге шыққан, оннан балалары бар — мен оғыры биймәши ой жууыртауғын, бал хәм кешелерде белгилі адамлардың қасында туратугын, топас, керексиз маңлықтың құпия сырларын билгим келди, ол гөззали, хеш бир пикири жоқ келбети менен, тап оны бул жерге сатыу ушын әкелген дей болып жүреді, лекен ол өзиниң бахытлы болуға, ол хаял тууған балаларға өке атануға хәқылы екенін биледи: сонлыктан мен мұнда, неге сол бирдеуе тап болған, маған емес, биздің өмиримизде бундай қотеліклердің не ушын керекі бар екенлигин биліуге қызықтым.

Қалаға хәр сапары келгенімде көзлеримен оның мени күткенлигин сездим; оның өзи де азаннан берли айрықша бир қуанышта жүргенлигин, мениң келетугылығымды билгенлигин мойнына алды. Бизлер узақ сөйлестик, гейде үндемей де отырдық, бирақ бизлер бир-биримизге сүйетугылығымызды айтқанымыз жоқ, уялып оны жасырдық, басқалардан қызғандық. Бизлер сырымызды ашып таслауымыз барлық нәрседен қорықтық. Мен оны хұрмет пенен өбден жақсы көрдім, бирақ мен өзимди өзим тергедім, өзиме-өзим сорау тасладым, егер гүресе алма-сақ бизиң мұхаббатымыздың ақыбеті не нәрсеге апарыуы мүмкин: мениң тыныш, ғамлы мұхаббатымнан көпелімде оның күйеуиниң, балаларының, мени оғыры жақсы көретугын, маған исе петугын усы үйдің бахытлы турмысын жоққа шығаратугылығым мени қыйнады. Бул инсантан ба? Ол мениң кейиме ериуи мүмкин, бирақ қайда? Мен оны қанша апарыуым мүмкин? Егер мениң турмысым гөззал, әжайып болса басқаша еди, егер мен мәселен, ұатапымның азатлығы ушын гүрескен болсам, яки белгилі илимпаз, артист, художник болсам басқа гөп, ал мен әнибайы жағдайдан, оны басқа, буннан да қарапайым турмысқа алып баражақпан. Сонда бизиң бахтымыз қаншама уақытқа шекем созыла-мақшы? Егер мен ауырып, олип қалсам яки бизлер бир-биримизди соңлылығында

уятпап қилсақ оның жағдайы қалай болады?

Мениңше, ол да усылай талқылаған болса керек. Ол ери хәққында, балалары хәққында, оның ери өз улын дай жақсы көретугын анасы хәққында ойлады. Егер ол өзиниң сезимине берилгенде онда отырып сөйлесуе, яки хәққияттықты айтыуға мәжбүр болар еди, ал онып жағдайында буның екеуи де бирдей қорқынышлы хәм қоласыз еди. Оны мына сорау қыйнай баслады: оның мұхаббаты маған бахыт алып келди ме, ол мениң онысыз да ауыр, хәр қыйлы бахытсызлыққа толы турмысымды қыйыналастырмады ма? Ол өзин жетерли дәрежеде жаспан, жаңа өмир баслау ушын жетерли дәрежеде мийпетке уқышылап, күш-қуатым соған жетеді деп есапламады, ол күйеуи менен отырған пайытларда мени ақылы, жақсы хожалық ийе си, жәрдемши болатугын қызға үйлениу керек деп гөп ететугын еди — сойтип айтып атырып лағы; пүткил қалада ондай қыздың табылуы қыйын деп қосып қойды.

Жыллар солай өте берди. Анна Алексеевнаның енди баласы екеуіе жетти. Енди мен Лугановичлердине келген уақытда олардың хызметшиси күлип күтип алатугын, ал балалар Павел Константинович келди деп мениң мойныма асылатугын болды: хәммеси қуанысып қалады. Олар мениң келбетімде не нәрселердиң болып атырғанын билмей, мени де қуанады деп ойлайды. Хәмме мени огада бир әжайып инсанға жорыйды, үлкенлер де, балалар да бөлмениң ишинде әжайып инсан жүрипте деп сөзеді, бул нәрсе олардың маған деген қарым-қатнасында айрықша бир жағдайды пайда етеди, шындында да мениң қатнасуымда олардың өмири таза хәм гөззал еди. Мен Анна Алексеевна менен бирге театрға бараман, хәр сапары жаяу жүремиз; отырғышта да қатара отырамыз, ийиндеримиз бир-бирине тийип турады, мен оның қолынан бинокльди аламан хәм сол уақыттың өзінде оның маған жүдә жақын екенін ол тек те менки, бизиң бир-биримизден айырмасыға болмайтуғынымызды сеземен, бирақ негедур театрдан шығып болып бизлер хошласамыз хәм өзге адамлардай болып кетеміз. Қалада бизлер хәққында не айтылып атырғанын қудай билесин, бирақ сол айтқанлардың ишин де бир ауыз да хәққияттық жоқ еди.

Соңғы жыллары Анна Алексеевна гә анасыныңине, гә сиңлисиныңине кете баслады, оның енди кеуил хошы өзгерген еди, өмирге қанаатланбағандығын уғынып, зал болған турмысын сезинип, гейде күйеуи де, балаларын да көргиси келмейтуғын еди. Ол енди нервлериниң хәлсирегенлигинен емлене баслады.

Бизлер бир-биримизге үндемедик, хеш те үндемедик, ал өзге адамлардың көзипте ол маған қарсы пикирде болатугын еди, мен не нәрсе айтпайын ол мениң менен келіспейди, егер мен бәсекилессем ол мениң қарсыласымның төретип алады. Егер мен бир нәрсени түсирип алсам, ол салқын сөйлейди:

— Қутлықтайман сизди, — дейди.

Егер мен театрға оның менен киятырып бинокльди алыуды ұмытып кетсем ол дәрхал:

— Сизиң ұмытатугыныңызды билеп едим, — дейди.

Бахыт па, яки бахытсыздық па, қайсысы болса да бизиң өмиримизде мәңгиде дауам ететугын нәрсе болмайды. Бизлер ушын да айралық пайыты келди: себеби Лугановичти батыстағы губерниялардың бирине баслық етип жиберди. Мебельлерди, атларды, дачаны сату керек еди. Дачаға барып, кейин соңғы мәртебе бағқа, жап-жасыл төбелерге қарау ушын артқа бурылғанда, хәммеге бирден қапашылық түсті, мен сонда тек дача менен хошласып атырмағанымызды сездим. Августтың ақырында Анна Алексеевнаны Қырымға жибереміз деп докторы өлсе қауап ол жаққа жөнелген еди, ал оннан кейин Луганович балалары менен батыстағы губернияға кетиу керек, усылай алдын ала келісілген еди.

Бизлер Анна Алексеевнаны көпшилік болып шығарып салдық. Ол күйеуи хәм балалары менен хошласып, үшинуиң қонырауға аз уақыт қалғанда мен оның купе сиңе жууырып кирдим, ол ұмытып кете жазалаған корзианы текшеге апарып қойуым хәм хошласуым керек. Ол жерде, купеде, бизлердің нәзеримиз дусласқан да, уят дегенди биз пүткилдей ұмытып кеттик, мен оны қушақладым, ол жүзин мениң көкірегіме қойып тығылды хәм көзлеримен жас тынымсыз сорғалады; оның көз жастан ығаланған жүзин, ийнин, қолларын сүйип атырған мен де, ол да не деген бахытсыз едм! Мен оған сүйетугылығымды айттым, жүреклерим тилкимленіп тұрып мен бир нәрсени түсіндим, бизиң мұхаббатымызға кесеп еткен нәрселердің барлығы дымға керексиз, майда хәм жүзекки еди. Мен енди түсіндим, егер сүйсек, бул сүйіспеншилик хәққындағы өз ойларында бахыт хәм бахытсызлық, гүна хәм хәқлықты ойлағаннан көре жоқары нәрседен, өзиң ушын огада өхмәнетли нәрседен жуумақ ислеп-шешимге келіу керек, оны талқылаудың хеш те керекі жоқ.

Мен соңғы мәртебе оны сүйдим, қолын қыстым хәм бизлер айрылыстық — мәңгиге. Поезд орнынан қозғалды. Мен қоныс купеге барып отырдым — ол жерде хеш ким жоқ еди — хәм биринши станцияға жеткенше ол жерде отырып жылдам. Кейин өзимнің ауылым Софьиноға жаяу бардым.

Алехин сөзин айтып боламан дегенше, жаяу тынып, қуяш коринди. Буркин менен Иван Иванович балконға шықты: бул жерден бағ хәм жайылым суу айнадай болып көринетугын еди. Олар буган хәүес пенен қарап турды хәм сақый, ақыллы, хәқ шйет пенен бул голлерди айтып берген адамды алды, оны бул жерде, бул үлкен бағы-бақшада дөңгелектеги тыйындай айланып, өзиниң өмирин буннан көре гөззаллықрақ ететугын илим яки басқа нәрсе менен шығарлапбай жүрген — адамға рехим келди, олар булмен менен купеде хошласып, бул оның жүзин хәм ийинлерин сүйгенде жас хаялдың жүзлеринен қаншама хәсеретке орын берилгенлиги хәққында ойлады. Кейин олардың екеуи де ол хаялды қалада ушыратты, ал Буркин оның менен таныс екен, ол да оны сулу деп тапты.

1898.

Русшадан аударған: Алысбай СУЛТАНОВ.

Мұхаббат хәққында

ГҮРРИҢ

А. П. ЧЕХОВ.

Иш олар төрт қоллап рояль де ойнады, соң қараңғы түсті хәм мен өзимнің жайыма кеттім. Бул бәхәрдің басында болған еди. Кейин пүткил жаз бойы Софьинодан шықпай жасадым, қала хәққында ойлауға да уақтым болған жоқ, бирақ қәумети келіскен, — алтын шашлы хаял хәсла ядымнан шыққан емес; мен ол хәққында ойламадым, бирақ оның пәздел бимниң үстінде жатты.

Гүздің ақырғы күнлерінде қалада хәқ нийет пенен бир спектакль қойылды: Губернатордың сыпсына кирип (мени ол жерге төнепсиз уақтында шақырған еди) қарасам — губернатордың хаялының қасында Анна Алексеевна отыр, тап баяғыдай әжайып, жүзлеринен гөззалдық, күлмилеген көзлеринен мийрим-шәпәт таралып тур, тағы да сол бир жақынлық сезим бийлей баслады мени.

Бизлер бирге отырдық, кейин фойеге шықтық.

— Сиз азыл кетисиз, — деди ол. — Сиз ауырып қалмадыңыз ба?

— Аға, Мениң ийним аязлаған, жамғырлы күнлері мен ога жаман уйқалайман.

— Сизиң түринизде шаршағандықтың белгиси бар. Вангыда, бәхәрде, түсликке келтениңизде сиз жасырып, шаққан едіңиз. Сиз онда рухланып, огада көп сөйледиңиз, огада қызықты едіңиз, шынып айтыуым керек, мен хәттеки сизиң менен қызықсына басладым. Негедур пүткил жаз бойы сиз мениң ядымнан кетпедіңиз, ал бүгін мен театрға таярланып атырып, сизди шәртлі түрде көремнен деп ойладым.

Ол бул сөзлерди айтып күлди.

— Бирақ бүгін сиз огада шаршағандық, — деп қайталады ол. — Бул сизди қартайған етип көрсетеді.

Келесі күни мен азанғы ауқатты Лугановичлердине жедим: ауқаттан кейин олар қыс азығын жем-леу ушын дачаға кетти, мен де олар менен бардым. Олар менен тун жарлында қалаға келдим, тыныш, семьялық

ұысы, адым атыулары хәр сапары маған мениң өмиримдеги әжайып хәм әхмилетли нәрсени ядыма салар еди. Бизлер узақ әңгимелесип, хәр биримиз өз ойымыз бенен бөнт болып, узақ уақыт үндемей қалатугын едик, яки ол маған рояльде ойнап береди. Егер хеш ким үйде болмаса, мен қалып кететугын едим, тәрбиышы менен сөйлесемен, бала менен ойынамын, яки бөлмеге жинап, түрк диванында жатып, газета оқыйман, ал Анна Алексеевна келген уақытта мен оны дәлизде күтип аламан, қолынан оның барлық затларын түсиремен, сойтип хәр қашан бул затларды мен бала сыяқты сондай мұхаббат пенен, сондай салтанат пенен алып бараман.

Мынандай нақыл бар: кемширдің төшүиши жоқ еди, мегежин сатып алды, деген. Лугановичлердің төшүиши жоқ еди, олар мениң менен дос бола қойды. Егер мен узақ уақыт қалаға келсем, онда мениң кесел болғаным, яки бир жағдай ушырасқан, олар бундайда тынышсызланып жүреді. Олар мениң сауатлы, тил билетугын адам бола тура, илим яки әдебият пенен шугылланыудың орнына, ауылда жасап, тыйындай бир дөңгелекте айланып, көп нелеп, мудары пұлысыз қалатугыныма тынышсызланады. Оларға мен азап шегип жүргендей болып көринсем, егер мен сөйлесем, күлсем ауқат жесем, өз азап-ақыретлеримди билдирмей жасырыу ушын ислей-мен буларды, гейде өзимди жақсы сезген қуанышымы минутларда да, мен олардың өзіме таңланып қарап тұрғанын сеземен. Маған хәққияттан да ауыр болып, мени қандай да бир кредитор қысып, яки тез төлеу ушын ақиша жетпей атырған пайытларда олар огада бұйып қалады; екеуи, күйеуи де, хаялы да терезе алдында бир нәрселерди сыбырласып айтсады, кейин ол мениң қасыма келип, үлкен жууақкершилик пенен былай дейди:

— Егер сиз, Павел Константинович, хәзір ақишаға зәрүр болсаңыз онда биз